

DELEGATS/DES EN

3D

DEBATEM
DINAMITZEM
DECIDIM

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Secretaria de Joventut

agència catalana
de la joventut

Programa delegats i delegades en 3D

Dossier pedagògic per al tutor/a

Document elaborat per antonio alcántara alcántara, amb el suport i coordinació de l'equip d'educació i de foment de la participació de programes de l'agència catalana de joventut.

Índex

I. Presentació del programa en 3d 7

Introducció.....	8
Objectius.....	9
Què s'entén per participació?.....	9
A qui s'adreça?.....	9
En què consisteix?.....	9
Desenvolupament.....	10
Passos del 3D.....	11
Durada.....	11
Recursos.....	12
Requisits.....	12
Contacte.....	12
Els dossiers pedagògics.....	13

2. Rols i tasques dels agents implicats 15

La figura del tutor/a.....	16
La figura del delegat/ada.....	17
L'equip de treball del delegat/ada.....	18

Metodologia	20
■ Sessions d'assessorament	20
■ Sessions a l'aula	20
■ El projecte participatiu	21
Calendari de treball	22
Mapa general del programa	24
Fase 1: Conceptualització de la participació, elecció i planificació del projecte	25
■ Pas 1: Assessorament: introducció al 3D	25
■ Pas 2: Treball a l'aula "La participació"	25
■ Pas 3: Treball a l'aula "Elecció del projecte participatiu"	26
■ Pas 4: Assessorament: planificació del projecte participatiu	26
■ Pas 5: Treball a l'aula "La planificació del projecte participatiu"	26
Fase 2: Desenvolupament i implantació del projecte	27
■ Pas 6: Assessorament: seguiment	27
■ Pas 7: Treball a l'aula "Desenvolupament del projecte participatiu"	27
■ Pas 8: Assessorament: avaluació i continuïtat	27
■ Pas 9: Treball a l'aula "Avaluació i propostes de continuïtat i millora"	28
Desenvolupament detallat de les sessions a classe.	28
■ Treball a l'aula "La participació"	29
■ Treball a l'aula "Elecció del projecte"	32

■ Treball a l'aula "Planificació del projecte"	35
■ Treball a l'aula "Desenvolupament del projecte participatiu"	38
■ Treball a l'aula "Avaluació, continuïtat i propostes de millora"	41

4. Bibliografia, webs i pel·lícules d'interès	45
---	----

5. Annexos	49
------------------	----

Annex 1: Fitxa per temporitzar les sessions.....	50
Annex 2: Fitxa de seguiment de les sessions del tutor/a.....	52
Annex 3: La participació	54
Annex 4: Fitxa de planificació del projecte participatiu	60
Annex 5: Fitxa d'avaluació del projecte	62
Annex 6: Proposta de sessió de seguiment i fitxa	64
Annex 7: Eines participatives i de debat grupal	70

**PRESENTACIÓ
DEL PROGRAMA
DELEGATS
I DELEGADES
EN 3D**

Introducció

El Programa Delegats i Delegades en 3D (Debatem, Dinamitzem, Decidim) pretén fomentar la cultura participativa als centres educatius mitjançant el desenvolupament d'un projecte concret escollit pel mateix alumnat i implantat de forma participativa.

L'alumnat, a través de la figura de la persona delegada de classe i amb el suport del tutor/a, portarà a terme un projecte que implica que s'organitzin, assumeixin tasques i prenguin decisions de forma conjunta durant el desenvolupament del curs.

Per a la implantació d'aquest programa es compta amb el suport i l'assessorament extern de professionals experts en el foment de la participació.

Es considera que l'escola és un espai social privilegiat per aprendre a participar i educar el jovent en les competències bàsiques de ciutadania. Mitjançant aquest projecte es vol treballar la participació des d'un punt de vista integral, amb l'objectiu d'aprendre a participar i a organitzar-se amb la mateixa pràctica participativa. El 3D s'ofereix com una eina per educar en la participació, que s'ha d'entendre en el marc d'un projecte global del centre que fomenti la participació i eduqui els nois i les noies per arribar a ser ciutadania crítica, compromesa amb el seu entorn.

Aquest és un programa per fomentar el debat i la dinamització a través de la figura del delegat/ada i el professorat i, així mateix, per aprendre a decidir i organitzar-se tenint en compte les necessitats i opinions de tothom.

Segons l'article 23 de la nova Llei d'educació, els centres han de preveure, d'acord amb les seves característiques i l'edat de l'alumnat, formes de presència, diàleg i coresponsabilitat que afavoreixin el seu compromís amb l'activitat educativa del centre. 3D respon a la necessitat de posar en mans d'alumnat i professorat eines per potenciar la participació i representació, i propiciar la formació d'hàbits democràtics i de convivència.

Objectius

- a. Fomentar als centres educatius la participació com a eina bàsica de l'acció educativa.
- b. Potenciar la figura del delegat/ada com a interlocutora amb els òrgans formals del centre i com a dinamitzadora del grup aula.
- c. Facilitar a l'alumnat i al professorat coneixements, eines i actituds per treballar i organitzar-se de forma participativa al centre mitjançant la pràctica de la participació.

Què s'entén per participació?

En aquest programa s'entén la participació¹ com el dret i la capacitat de l'alumnat per incidir i prendre part en programes, projectes i decisions que l'afecten, com un procés d'aprenentatge que va mes enllà d'una activitat puntual.

A qui s'adreça?

S'adreça a tots aquells centres d'educació secundària interessats en el foment de la participació del seu alumnat i en una educació basada en principis democràtics. Les places són limitades i estan adreçades a centres educatius públics i concertats de tota Catalunya.

En què consisteix?

Es tracta d'un programa on es fomenta la participació amb la tutorització i assessorament de professionals experts en la matèria.

Cal escollir un projecte i desenvolupar-lo de forma participativa durant el curs, de forma conjunta entre delegats, alumnat, amb el suport i seguiment dels tutors. El paper del delegat/ada és doble: per una banda, dins l'aula ha d'ajudar a organitzar els nois i a les noies de la seva classe i facilitar la presa de decisions con

¹ Annex 4: El concepte de participació.

juntes sobre el projecte en qüestió; i, per l'altra, a les quatre sessions d'assessorament on es troba amb la resta de delegats i delegades, ha de fer de portaveu del que s'ha treballat a la seva aula i interioritzar els coneixements i eines per a la participació que el personal assessor li facilita.

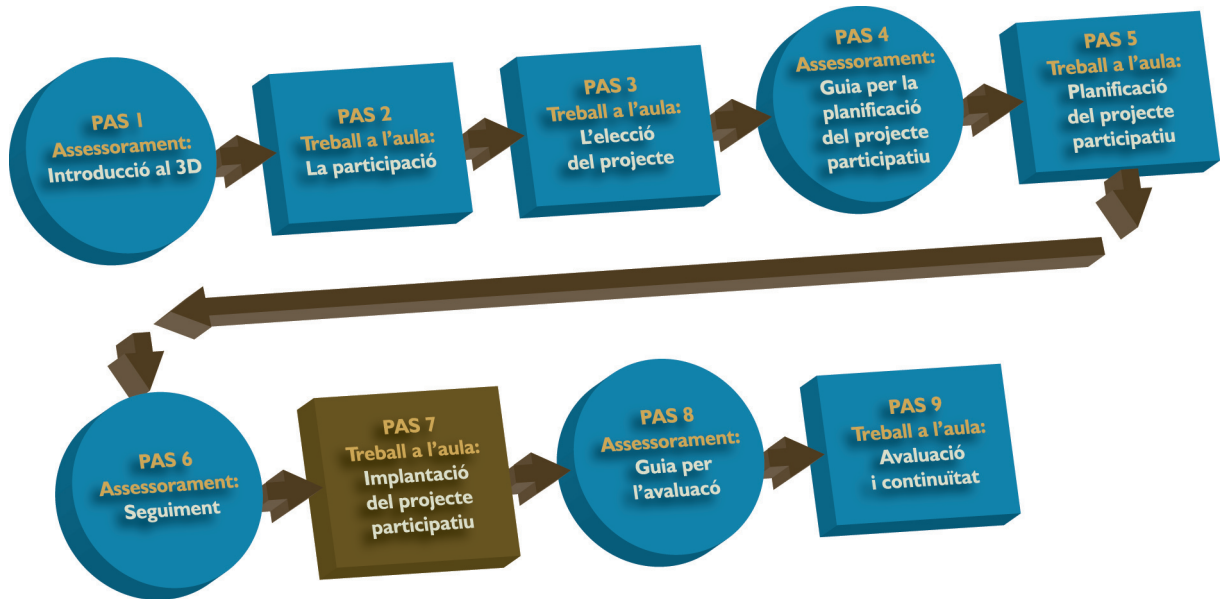
El programa està organitzat amb lògica de continuïtat. Els assessoraments que reben els nois i les noies estan pensats per adquirir eines que després poden aplicar al projecte que porten a terme amb la resta de la classe. Es treballarà d'una forma dinàmica i pràctica, construint el coneixement entre tots, utilitzant eines de debat grupal, amb material didàctic útil i, sobretot, d'una manera amena.

Desenvolupament

El 3D busca que l'alumnat, en el marc de l'aula i a través de la figura del seu delegat/ada i del professorat, decideixi, planifiqui i implanti un projecte fet de forma participativa. Per tal que cada grup classe elabori el seu projecte participatiu, el 3D compta amb una sèrie d'assessoraments externs que guien la feina dels delegats, les delegades i els docents. Concretament, hi ha 4 moments d'assessorament externs que alumnat i professorat fan per separat (4 assessoraments als delegats i les delegades i 4 al professorat) amb una durada d'uns noranta minuts. A cada assessorament es treballa el contingut que guiarà els participants a l'hora de desenvolupar el projecte participatiu a l'aula: la presentació del Programa en 3D, i la planificació, el seguiment i l'avaluació del projecte.

Després de cada assessorament extern, cada delegat/ada treballa a l'aula amb els seus companys allò que se'ls ha explicat en l'assessorament, amb el suport del tutor/a. La seqüència, doncs, consisteix a fer un assessorament extern i, després, aplicar-ho a l'aula. D'aquesta manera el grup classe va desenvolupant de mica en mica el projecte participatiu a través de la figura del delegat/ada i del professorat que, alhora, estan guiats per un agent extern.

Els passos a seguir es podrien resumir de la manera següent:

Durada

Tot el procés comença aproximadament durant el mes de gener i acaba el mes de maig.

Recursos

- Material per als delegats i les delegades.
- Material per al professorat.
- Suport i assessorament per part de personal expert en el foment de la participació.

Requisits

Per participar en el programa, a més del compromís de dur a terme el projecte durant el curs, cal que:

- El mínim de classes implicades en el projecte sigui més de la meitat dels grups existents per cicle.
- Es decideixi un centre d'interès comú per a tot el centre educatiu.
- Un cop feta la sol·licitud, cal la seva aprovació per tal de començar el procés de participació en el programa.

Contacte

- Barcelona: carrer Calàbria, 147. 08015 Barcelona. Tel. 934 83 83 82 packaulajove.dasc@gencat.cat
- Girona: carrer Juli Garreta, 14. 17002 Girona. Tel. 972 41 29 99 joventut.girona.dasc@gencat.cat
- Tarragona: carrer Sant Francesc, 3, 1r. 43003 Tarragona. Tel. 977 92 01 77 programes.tgn@gencat.cat
- Lleida: rambla d'Aragó, 8. 25002 Lleida. Tel. 973 27 92 17 joventut.lleida.dasc@gencat.cat
- Terres de l'Ebre: carrer Montcada, 23, Palau Abària. 43500 Tortosa. Tel. 977 44 12 34 joventut.ebre.dasc@gencat.cat

Els dossiers pedagògics

Per al desenvolupament del programa es treballa amb tres dossiers diferenciats segons a qui van destinats:

- Dossier per a delegats i delegades
- Dossier per a tutors i tutores
- Dossier per assessors i assessores

En aquest dossier es pot trobar tota la informació del Programa de Delegats i Delegades en 3D. Cal especificar que està estructurat seqüencialment en forma de procés. El camí comença amb un marc global del programa, per després aprofundir en cada moment de les sessions participatives que es faran a la classe. El dossier també preveu un apartat d'annexos amb les fitxes de seguiment i avaluació, els complements per a les dinàmiques, etc.

Aquest document està pensat amb una lògica formativa i molt pràctica, en el sentit que pretén aportar al tutor/a la informació necessària per desenvolupar les seves tasques dins el programa. Tot està desenvolupat i explicat per facilitar la seva aplicació de la forma més senzilla possible.

**ROLS I TASQUES
DELS AGENTS
IMPLICATS**

La figura del tutor/a

El tutor/a és l'agent educador, cal que tingui una visió global del projecte i el sentit de la seva intencionalitat educativa.

És molt important la tasca de suport i guia al delegat/ada des del començament fins al final del programa.

Cal també que vetlli per la bona dinàmica del treball en equip i de desenvolupament del projecte. S'ha de preocupar que tothom col·labori en alguna de les propostes i ha de donar suport i guiar la intervenció del delegat/ada i el seu equip de treball, centrant el debat, sintetitzant idees, etc.

Tasques:

Abans de començar el programa:

- Definir les persones destinatàries, l'edat, les característiques...
- Definir l'espai on es desenvoluparan les sessions.
- Definir l'abast del programa.
- Fer una definició prèvia dels objectius, continguts i activitats que s'hi poden dur a terme.
- Definir la relació que s'estableix amb la resta d'espais de participació del centre educatiu.
- Identificar i informar tots els agents educatius relacionats amb el programa.

Durant el desenvolupament del programa:

- Dur a terme les presentacions i els tancaments de les sessions amb el grup classe.
- Dur a terme les dinamitzacions que té assignades.
- Donar suport al delegat/ada i al seu equip de manera que, si és necessari, ajudi a centrar el debat, sintetitzar o agrupar idees...

- Rebre els assessoraments per tal de dotar-se d'eines per portar a terme el projecte.
- Elaborar o actualitzar, si és necessari, materials pedagògics concrets com fitxes, dinàmiques...
- Omplir la fitxa de seguiment² al final de cada sessió.
- Portar a terme reunions de seguiment, valoració i preparació de les sessions i del projecte participatiu.
- Preveure els materials i recursos necessaris, i garantir-ne la disponibilitat.
- Fomentar la interrelació amb la resta d'espais participatius del centre educatiu.
- Mantenir informada la resta d'agents educatius relacionats amb el projecte.

La figura del delegat/ada

Amb el suport i seguiment del tutor/a, el delegat/ada ha de poder programar, organitzar, desenvolupar i avaluar les diferents accions que es portaran a terme durant el procés.

Ha de comptar amb actituds participatives, ha de poder dinamitzar la participació dels alumnes i ha de poder fomentar el treball cooperatiu.

Tasques:

- Realitzar els assessoraments per dotar-se d'eines per portar a terme el projecte.
- Motivar el grup classe.
- Dur a terme les dinàmiques del grup classe que tingui assignades.
- Dur a terme propostes de millora.
- Dur a terme reunions de seguiment, valoració i preparació de les sessions i del projecte participatiu.
- Dinamitzar i donar suport a la realització del projecte participatiu.

- Preparar amb anterioritat els materials necessaris per fer les dinàmiques.
- Transcriure els resultats extrets en les diferents sessions.
- Generar interrelació amb la resta d'espais participatius del centre educatiu.

L'equip de treball del delegat/ada

Normalment, el grup classe és molt nombrós, així que recomanem que pugui rebre el suport de la figura dels “corresponsals” o creï un grupet de tres o quatre companys que col·laborin en la seva tasca. En direm l'equip de treball del delegat/ada.

DESENVOLUPAMENT DEL PROGRAMA

Metodologia

Durant el desenvolupament del programa es diferencien constantment tres grans blocs d'intervenció que mantenen una interrelació estratègica: les sessions d'assessorament per a delegats/ades i tutors/es, les de treball a l'aula i el projecte participatiu.

■ Sessions d'assessorament:

Són quatre sessions amb contingut teòric i pràctic. És un espai de seguiment, assessorament, formació i trobada.

Són sessions diferenciades entre delegats i tutors amb lògica de procés.

A totes les sessions s'utilitzaran dinàmiques de grups, explicacions teòriques i es comptarà amb el suport del dossier, les fitxes pedagògiques i les diapositives explicatives. Aquestes dinàmiques i eines participatives són les mateixes que utilitzarà el delegat/ada amb posterioritat a les seves sessions de treball amb el grup classe, sempre amb el suport del tutor/a.

La durada de cada sessió és de 90 minuts. El temps dels diferents apartats és orientatiu. L'assessor/a ha d'adaptar els continguts i el calendari segons el funcionament del grup.

Cada assessorament respon a un moment del procés del treball que duu a terme el delegat/ada a l'aula, amb el suport de la tutor/a. Per tant, tenen un paper estratègic dins de tot el Programa en 3D.

■ Sessions de treball a l'aula:

Consisteix a treballar amb el grup classe a través de sessions de 60 minuts utilitzant dinàmiques de grup per definir, planificar, implantar i avaluar el projecte participatiu.

Les sessions del grup classe són una proposta orientativa, per tant, els agents implicats les poden modificar i adaptar a la realitat. Aquests poden decidir utilitzar eines participatives i de debat grupal alternatives.³

El tutor/a té el paper de guia i dinamitzador i/o el de suport al delegat/ada i el seu equip de treball en la realització de determinades dinàmiques.

Entre cada sessió el grup classe pot generar materials per exposar a la resta del centre educatiu mitjançant Internet, pòsters, plafons o collages que es trobin visibles en espais comuns del centre i/o l'aula.

Per portar a terme aquestes sessions es compta amb el suport dels assessoraments que es duren a terme de manera paral·lela.

■ El projecte participatiu:

Es pot estructurar sobre diferents àmbits d'intervenció. Ha de ser factible i ser escollit pel grup classe a partir d'una proposta de centre d'interès plantejada per el tutor/a, els delegats i les delegades a partir d'una detecció de necessitats.

A l'estudi sobre la Participació Juvenil a Secundària⁴ s'identifiquen i analitzen quins són els àmbits de participació, és a dir, quines són les temàtiques i els continguts sobre els quals pot incidir l'alumnat: Aula, Centre i Entorn. Es mostren a continuació.

Context	Àmbits de participació
Aula	El treball escolar – l'aprenentatge La participació de l'alumnat en la construcció del seu aprenentatge i en la definició última del currículum. També aborda aspectes relacionats amb la metodologia emprada pel professorat i la seva avaluació.
	L'organització, el funcionament i la convivència a l'aula La participació de l'alumnat en diversos aspectes relacionats amb l'organització i gestió de l'aula, com la fixació de les dates d'exàmens, l'establiment d'acords i normes per a la convivència a l'aula i la creació de càrrecs, entre d'altres.

4 Estudi sobre la Participació Juvenil a Secundària, encarregat a la Fundació Pere Tarrés pel Grup Motor de Foment de la Participació a Secundària, 2007.

Centre	La gestió i l'organització del centre La participació de l'alumnat en aquells aspectes i temàtiques relacionats amb la gestió i govern del centre, com la gestió de la informació entre els membres de la comunitat educativa o l'ús i la gestió de les instal·lacions escolars, entre d'altres.
	La convivència i l'animació La participació de l'alumnat en els aspectes concrets del funcionament ordinari del centre, com les normes de convivència, i els aspectes referents a la seva animació, com l'organització i realització d'esdeveniments en l'espai del centre (celebracions, campanyes, activitats d'oci i competicions esportives, etc.).
Entorn	Activitats extraescolars La participació de l'alumnat en l'organització de les activitats extraescolars que es fan fora de l'horari lectiu en el marc del centre (temàtiques a treballar, activitats, horari, durada, etc.)
	Sortides La participació de l'alumnat en la definició de la tipologia i la concreció de les sortides a fer a l'entorn, sigui més directe o llunyà, relacionades amb l'activitat de l'aula o amb el centre (sortides de final de curs, excursions o sortides culturals).
	Activitats en xarxa amb la comunitat Participació de l'alumnat en la definició, disseny, implantació i avaluació d'activitats, programes i projectes a fer pel centre amb els diversos agents de l'entorn (teixit associatiu, administració local i altres institucions).

Calendari de treball

La durada del projecte es preveu des de gener fins el mes de maig, aproximadament. Pot variar el mes de començament fins al febrer, però cal que el tancament es faci durant el mes de maig per la proximitat de final del curs. Així que les dates són una proposta que els tutors juntament amb el personal assessor, ha de tancar durant el desenvolupament de la primera sessió d'assessorament.

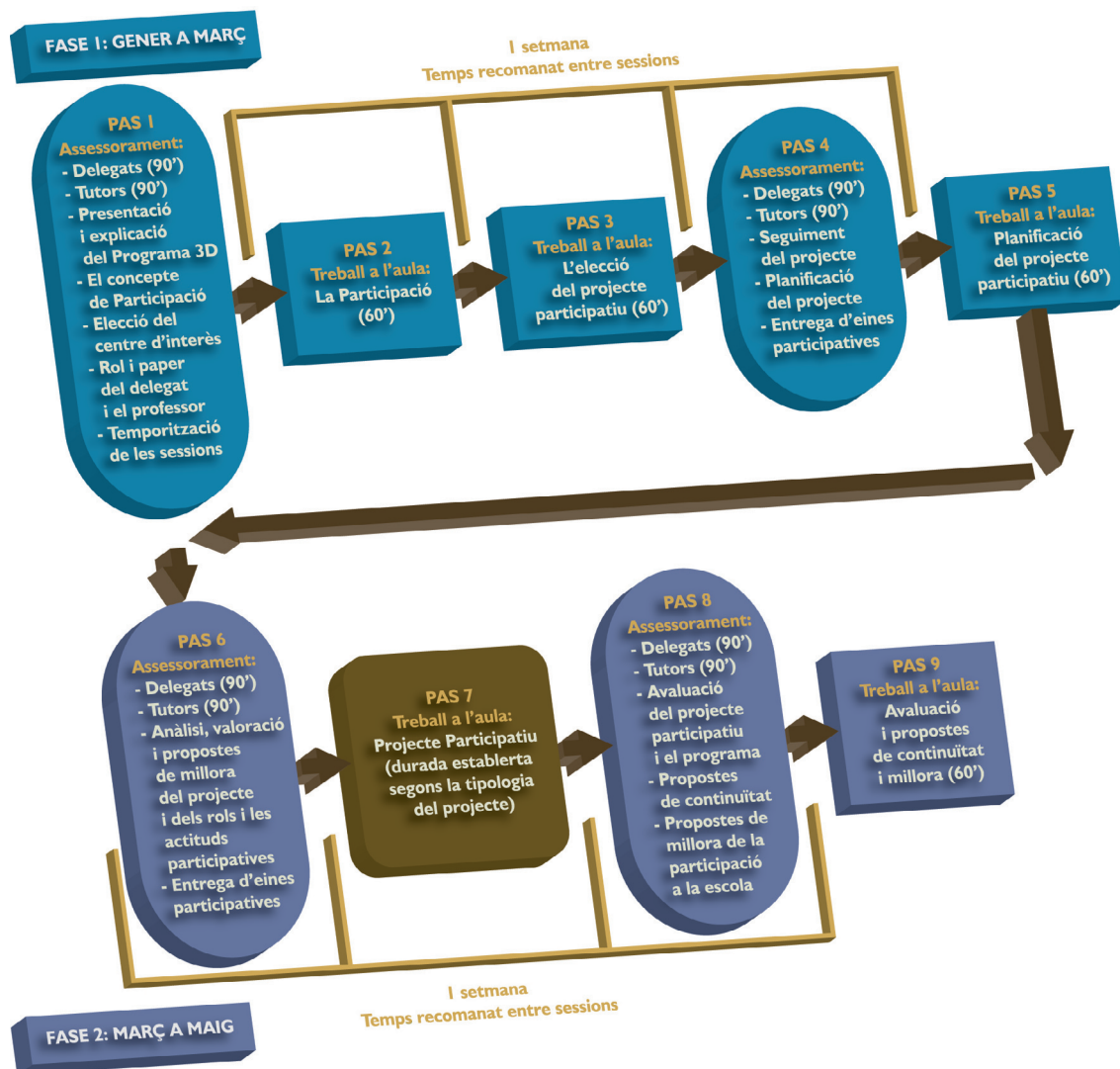
Malgrat aquest intent de planificar inicialment les sessions, cal entendre que s'està treballant en un procés viu i això provoca que en algun moment es pugui veure modificat i que calgui adaptar-se a cada realitat.

Durant el desenvolupament del programa es distingeixen dues grans fases:

- Fase 1. Conceptualització de la participació, elecció i planificació del projecte (gener – març).
- Fase 2. Desplegament, implantació i avaluació del projecte participatiu (març – maig)

Acció		Gener	Febrer	Març	Abril	Maig
FASE 1	PAS 1: Assessorament: Introducció al 3D					
	PAS 2: Treball a l'aula: La participació					
	PAS 3: Treball a l'aula: Elecció del projecte					
	PAS 4: Assessorament: Planificació projecte					
	PAS 5: Treball a l'aula: Planificació del projecte					
FASE 2	PAS 6: Assessorament: Seguiment					
	PAS 7: Treball a l'aula: Desenvolupament del projecte					
	PAS 8: Assessorament: Avaluació i continuïtat					
	PAS 9: Treball a l'aula: avaluació, continuïtat i millora					

Mapa general del programa

Fase I: Conceptualització de la participació, elecció i planificació del projecte

PAS 1: Assessorament: introducció al 3D

- Hi assisteixen els tutors/es i els delegats/des per separat. El mètode de treball és amè, amb dinàmiques. Els temes a treballar són els següents:
- Què vol dir participació? Com es pot participar?
- Quines tasques han de fer els tutors? Quines tasques han de fer els delegats?
- Quines eines i dinàmiques poden ser utilitzades per treballar a l'aula?
- I a més es fa una proposta de centres d'interès perquè els delegats en puguin escollir una, al voltant de la qual es decidirà el projecte amb la classe. Aquest centre d'interès serà el mateix per a totes les classes.

PAS 2: Treball a l'aula “La participació”

Aquesta sessió es duu a terme amb el grup classe. S'utilitza la dinàmica sobre la participació que s'ha treballat prèviament a l'assessorament. Els continguts a treballar són la participació i el treball en equip i cooperatiu.

PAS 3: Treball a l'aula “Elecció del projecte participatiu”

Aquesta sessió també és amb el grup classe i es posen en pràctica les dinàmiques apreses als assessoraments. Cal decidir entre tota la classe quin és el projecte participatiu que volen dur a terme.

PAS 4: Assessorament: planificació del projecte participatiu

Assisteixen els tutors/es i els delegats/des per separat. S'utilitzen diferents dinàmiques per treballar els temes següents:

- Analitzar el projecte participatiu escollit, veure limitacions i potencialitats.
- Conèixer les eines per realitzar amb tot el grup classe la planificació del projecte.

PAS 5: Treball a l'aula “La planificació del projecte participatiu”

De nou es treballa amb tota la classe i es posen en pràctica, donant suport al delegat/ada, les eines apreses, amb l'objectiu de planificar entre tots i totes el projecte escollit.

Fase 2: Desenvolupament i implantació del projecte

PAS 6: Assessorament: seguiment

Assisteixen els tutors i els delegats per separat. S'utilitzen diverses dinàmiques per analitzar i trobar millores, solucions i eines per aplicar al projecte.

PAS 7: Treball a l'aula “Desenvolupament del projecte participatiu”

El projecte es porta a terme treballant de manera cooperativa entre tots els alumnes amb el suport del delegat/ada i el seguiment del tutor/a. És recomanable fer una trobada entre tots els delegats i els tutors a meitat del projecte per fer-ne el seguiment i veure si s'han de millorar algunes coses.

PAS 8: Assessorament: avaluació i continuïtat

Aquest és l'últim assessorament. Es valora el projecte realitzat, els aprenentatges assolits, les propostes per millorar la participació a l'IES i alhora es coneixen les eines necessàries per després poder fer-lo amb el grup classe.

PAS 9: Treball a l'aula “Avaluació i propostes de continuïtat i millora”

Treballa tota la classe per avaluar el projecte, els aprenentatges realitzats, les millores degudes al projecte i com potenciar la participació a l'IES.

Desenvolupament detallat del treball a l'aula:

Treballa tota la classe durant l'hora de tutoria, encara que durant la realització del projecte hi poden haver accions que siguin fora d'aquesta hora. És una classe de 60 minuts que es fa amb dinàmiques participatives. El tutor/a té el paper de guia i dinamitzador i dóna suport al delegat/ada en la realització. En els assessorament es reben les eines i els recursos necessaris per portar a terme les sessions classe. Les sessions amb el grup classe són les següents:

- “La participació”
- “L'elecció del projecte”
- “La realització del projecte participatiu”
- “Avaluació i propostes de continuïtat i millora”

Durant la implantació del projecte participatiu existeix la possibilitat de fer una sessió de seguiment⁵ conjunta entre delegats i tutors. La trobareu desenvolupada als annexos.

Treball a l'aula “la participació”

Objectius

- Explicar el projecte i el funcionament de la sessió.
- Aprofundir en el concepte de participació.
- Fomentar el treball en equip i el treball cooperatiu.
- Fomentar la presa de decisions de manera col·lectiva.

Metodologia

Es treballa amb tota la classe en sessions de 60 minuts amb dinàmiques participatives.

El tutor/a ha de compaginar el rol de guia, de dinamització i de suport al delegat/ada i al seu equip de treball a les dinàmiques.

Mapa de la sessió

1. Benvinguda, explicació del projecte i funcionament (10')
2. El concepte de la participació (40')
3. Conclusions i comiat (10')

Descripció de la sessió

1. Benvinguda, explicació del projecte i funcionament (10'):

- El tutor/a explica el Programa en 3D, la seva filosofia i el centre d'interès del projecte participatiu. Podrà utilitzar el mapa del procés ampliat en un DIN A3.
- També explica el continguts de la sessió posant èmfasi especial que tothom ha de participar en la construcció del concepte de la participació, que l'han de debatre i parlar conjuntament.
- Una vegada acabada l'explicació, dóna pas al delegat/ada i el seu equip de treball per iniciar la dinàmica de la participació⁶.

2. El concepte de la participació (40'):

Rols i tasques

- El delegat/ada, amb el seu equip de treball i amb el suport del tutor/a, dinamitza la dinàmica de grup per poder aprofundir sobre el concepte de la participació.
- El tutor/a, si s'escau, pot donar suport, ajudar a centrar idees, sintetitzar, fomentar el debat i explicar el concepte de participació.

Materials per a la dinàmica

1 joc de paperets per grup amb les onze accions, una fotocòpia DIN A3 per grup amb la piràmide de la participació, un dibuix de la piràmide de la participació a la pissarra.

Introducció de la sessió, distribució del material (5')

- Cal tenir present que s'està treballant amb grups nombrosos, d'unes 30 persones aproximadament, per aquest motiu es recomana fer 6 grups de 4 o 5 persones.

- Es reparteix a cada membre del grup un o més paperets amb les onze accions escrites, de manera que tothom pugui participar-hi activament.
- Es distribuirà també un DIN A3 amb la piràmide dels nivells de la participació, de més a menys, per enganxar les etiquetes on considerin oportú.

Breu explicació del concepte de participació (5')

- Abans de començar el treball en grup, el tutor/a explica breument el concepte de participació. El delegat/ada dibuixa a la pissarra els nivells de la participació i el tutor/a explica amb diferents exemples el concepte per facilitar l'exercici en petit grup.
- Per introduir el treball en petit grup, es parteix de la pregunta "Per vosaltres què és participar?"

Treball en grup (15')

- Cada membre del grup exposa a la resta on posaria el paperet o paperets que li han tocat i per què. La resta del grup pot opinar i debatre. Un cop enganxin tots els paperets escullen un portaveu del grup.
- El tutor/a i el delegat/ada poden passar per cada grup per resoldre possibles dubtes.
- Cal insistir que el treball en grup implica que tothom pugui dir la seva opinió, que es respectin els torns de paraula, que tothom se senti escoltat, etc.

Posada en comú del treball en grup (15')

- Es dibuixa a la pissarra la piràmide amb els nivells de participació per fer l'exposició del treball en grup.
- El delegat/ada llegeix les accions dels paperets i es visualitza com les han col·locades a la piràmide. Les diferències entre els grups serveixen per generar debat, i el tutor/a pot aprofitar per explicar què impliquen els diferents nivells de participació: informar, consultar, decidir.

3. Conclusions i comiat (10’):

- El tutor/a tanca la classe fent un petit resum de les idees sorgides, de la definició de la participació que han construït entre tots i agraeix l’esforç i dedicació de l’alumnat, del delegat/ada i del seu equip de treball.
- S’informa que la propera sessió a l’aula és per escollir el projecte participatiu.
- Posteriorment el tutor/a ha d’omplir la fitxa de seguiment⁷ i, si és necessari, realitzar la reunió de seguiment i preparació de la propera sessió amb el delegat/ada i el seu equip.

Treball a l’aula “elecció del projecte participatiu”

Objectius

- Escollir el projecte participatiu.
- Fomentar el treball en equip i el treball cooperatiu.
- Fomentar la presa de decisions de manera col·lectiva.

Metodologia

Es treballa amb el grup classe en sessions de 60 minuts mitjançant dinàmiques participatives. El tutor/a té el paper de guia i dinamitzador i/o de suport al delegat/ada i al seu equip de treball.

Mapa de la sessió

1. Benvinguda, explicació del projecte i funcionament (10')
2. Elecció del projecte participatiu (45')
3. Conclusions i comiat (10')

Descripció de la sessió

1. Benvinguda, explicació del projecte i funcionament (10'):

- El tutor/a dóna la benvinguda i explica en què consisteix la sessió. Ha de posar de manifest la importància d'escollir de manera col·lectiva el projecte participatiu.
- El tutor/a explica a l'alumnat que han de decidir el projecte participatiu en relació amb el centre d'interès escollit. Aquest projecte ha de ser realista i factible. Cal explicar que el centre d'interès respon a una necessitat i que ha estat seleccionat pels delegats a partir d'una proposta prèvia dels tutors.
- A la seva explicació també cal transmetre la lògica de continuïtat del procés, és a dir, detallar la relació que s'estableix entre una sessió i una altra.
- Una vegada acabada l'explicació, es procedeix amb la dinàmica per a l'elecció del projecte participatiu.

2. Elecció del projecte participatiu (45'):

Rols i tasques

- El tutor/a dinamitza el procés per escollir el projecte participatiu. El delegat/ada i el seu equip prenen un rol d'alumne/a per poder participar de la decisió del projecte, tot i que també pot donar suport al tutor/a, si es considera necessari.

Materials

Post-it i sis gomets per persona.

Introducció de la primera part de la sessió (5')

- Es treballa amb grups de 5 alumnes aproximadament que formen al voltant d'uns 6 grups. Cada grup escull el seu portaveu.
- El tutor/a ha de garantir que els grups siguin heterogenis i que es trenquin els grups habituals de la classe.

Treball en grup (10')

- L'alumnat fa una pluja d'idees amb diferents propostes de projectes participatius que es poden fer al voltant del centre d'interès. Finalment se seleccionen com a màxim tres propostes. Cada proposta serà apuntada en un Post-it.
- El tutor/a anirà passant per cada grup per resoldre possibles dubtes que puguin sorgir.
- És important insistir que el treball en grup implica que tothom pugui dir la seva opinió, que es respectin els torns de paraula, que s'escolti tothom, etc.

Posada en comú del treball en petit grup (15')

- El portaveu de cada grup penja els Post-it amb les propostes del seu grup a la pissarra o la paret i explica a la resta de la classe.
- Quan s'acaben les explicacions i amb el suport del tutor/a, s'agrupen les propostes que siguin iguals.

Selecció de la proposta (10')

- El tutor/a reparteix sis gomets per alumne/a i explica que han de seleccionar el projecte participatiu enganxant tres gomets a la proposta que considerin més idònia, dos gomets a la segona proposta que prioritzin i un gomet a la tercera proposta. D'aquesta manera, un cop finalitzada la dinàmica, s'obté un projecte participatiu escollit de manera col·lectiva.

3. Conclusions i comiat (10'):

- El tutor/a tanca la sessió amb un resum de l'elecció del projecte participatiu i agraeix l'esforç i dedicació de tothom. Informa també que a la propera sessió es treballarà la planificació del projecte.
- Amb posterioritat a la sessió, el tutor/a ha d'omplir la fitxa de seguiment⁸ i fer la reunió de seguiment i preparació de la propera sessió amb el delegat/ada.

Treball a l'aula “planificació del projecte participatiu”

Objectius

- Planificar el projecte participatiu.
- Fomentar el treball en equip i el treball cooperatiu.
- Fomentar la presa de decisions col·lectiva.

Metodologia

Es treballa amb el grup classe en sessions de 60 minuts amb dinàmiques participatives. El tutor/a adopta el paper de guia, de dinamitzador i/o de suport al delegat/ada i al seu equip de treball.

⁸ Annex 2: Fitxa de seguiment de les sessions del tutor/a.

Mapa de la sessió

1. Benvinguda i explicació (5')
2. Planificació del projecte participatiu (50')
3. Conclusions i comiat (5')
4. Variables

Descripció de la sessió

1. Benvinguda i explicació (5'):

- El tutor/a dóna la benvinguda i explica en què consisteix la sessió.
- Ha de posar de manifest la importància de pensar de forma col·lectiva com es fa un projecte i qui s'ha d'encarregar de cada cosa.
- En la seva explicació ha de transmetre la lògica de procés i de continuïtat en relació amb la sessió anterior i amb les properes.

2. Planificació el projecte participatiu (50'):

Rols i tasques

- El tutor/a dinamitza la dinàmica. El delegat/ada i el seu equip agafaran un rol de suport al tutor/a en la realització de la dinàmica i en la creació de materials.
- Aquest rol i aquestes tasques poden variar si a les reunions per preparar les sessions es decideix d'una altra manera. Per tant, el delegat/ada i el seu equip de treball poden assumir més responsabilitats en la dinàmica si així ho valoren.

Materials per la dinàmica

I fitxa de planificació per alumne, paper d'embalar.

Amb anterioritat a l'inici de la sessió, el delegat/ada i el seu equip han de preparar en un paper d'embalar els diferents apartats de la fitxa de planificació⁹.

Introducció a la dinàmica (5')

- Faran grups petits de cinc o sis participants. Cada un ha d'escollir una persona que faci de portaveu. El tutor/a es preocupa que el grups siguin heterogenis.
- A continuació el tutor/a explica la dinàmica que duran a terme i els diferents elements de la fitxa de planificació.

El treball en grup (15')

- Cal omplir els apartats de la fitxa de planificació. El tutor/a es passa pels diferents grups per aclarir dubtes i/o fomentar el debat.

Posada en comú del treball en grup (15')

- Cada portaveu explica el que han decidit. El tutor/a, amb el suport del delegat/ada i el seu equip, apunten al paper d'embalar tots els resultats explicats pels diferents grups. D'aquesta manera, al final de l'explicació, tenen un resum conjunt de totes les propostes.

Selecció final de les propostes (15')

- El tutor/a repassa els conceptes consensuats i ajuda a decidir entre aquells elements contradictoris que s'han posat de manifest. Si cal, es pot utilitzar la dinàmica dels gometes per prioritzar sobre les diferents opcions.

⁹ Annex 4: Fitxa de planificació del projecte participatiu.

3. Conclusions i comiat (5'):

- El tutor/a tanca la sessió a la classe amb una explicació detallada de la planificació del projecte participatiu, tot respectant els tempos i donant suport a les persones que se n'han d'encarregar.
- Informa que a la propera sessió començaran a implantar el projecte.
- És important agrair l'esforç realitzat per l'alumnat.
- L'equip del delegat/ada, amb el suport del tutor/a, passa a net la planificació i la fa arribar a la resta de la classe i a les persones implicades al projecte.
- Es recomana utilitzar el mitjans de comunicació a l'abast i/o fer un mural i penjar-lo a l'aula o en un lloc ben visible del centre.

4. Variables

Si el perfil del grup classe així ho demana es pot dividir aquest sessió en dues. Una primera sessió on es treballa en grups petits per fer la fitxa de planificació i una segona sessió on es fa la posada en comú. Això serà una decisió del tutor/a i comptarà amb el suport de l'assessor/a per dur-la a terme.

Treball a l'aula: desenvolupament del projecte participatiu

Objectius

- Desenvolupar el projecte participatiu.
- Fomentar el treball en equip i el treball cooperatiu.
- Fomentar la presa de decisions col·lectiva.

Descripció del desenvolupament

Rols i tasques

- El tutor/a dinamitzarà i marcarà els temps perquè el projecte es desenvolupi.
- Haurà d'incentivar i donar suport a l'equip del delegat i al grup classe per tal que portin a terme les tasques necessàries.
- El tutor/a haurà d'informar als diferents estaments escolars.
- El tutor/a també farà tasques d'assessorament per tal d'aclarir dubtes o inquietuds.
- El delegat/ada i el seu equip hauran de desenvolupar les tasques que tinguin assignades per tal que es desenvolupi el projecte i s'hauran d'interrelacionar i informar als diferents espais de participació de l'escola.
- La imaginació, la creativitat i el gaudi dels joves haurà de ser una constant en el desenvolupament del projecte participatiu i en el seu procés d'aprenentatge.

Durada

- La durada del projecte participatiu i les seves diferents fases la marcaran en el grup classe quan faci la planificació amb el suport del tutor. S'haurà d'iniciar cap el mes de febrer - març i acabar cap a final de maig.

Inici del projecte

- Abans d'iniciar el projecte tots els agents implicats tindran una còpia de la fitxa de planificació i estaran assabentats en cada moment del procés i les tasques que hauran de desenvolupar.
- Es pot aprofitar el mateix espai de treball utilitzat fins al moment, és a dir, les hores de tutoria. Sempre que sigui una decisió consensuada es podran augmentar les sessions utilitzant les hores i els espais que creguin convenients.

Preparació i recerca de recursos

- El grup classe i l'equip de delegats i delegades segurament hauran de preparar, buscar o crear els materials necessaris per portar a terme l'acció concreta o el desenvolupament del seu projecte. Les primeres sessions es destinaran a aquesta qüestió.
- El paper de guia i facilitador del tutor/a serà essencial.

Acció concreta o desenvolupament de l'acció

- Una vegada tinguin els materials i la infraestructura necessaris desenvoluparan l'acció o accions concretes.
- El paper de guia i facilitador del tutor/a serà essencial.

Seguiment i avaluació

- Aquest és un dels apartats més importants que cal planificar detalladament.
- Cada grup estableix com vol fer l'avaluació de les diferents accions.
- El que sí han d'establir són dos moments de seguiment i avaluació:
 - Encara que no és obligatori, sí que és recomanable fer una sessió a meitat de la implantació del projecte participatiu. La idea seria copsar l'estat d'ànim del grup i els possibles elements a millorar. El tutor/a pot escollir el moment i les eines que pot utilitzar, però al dossier trobarà una proposta¹⁰.
 - Un cop acabada la implantació, es du a terme una sessió on es valora el projecte participatiu i es fan propostes de futur per millorar la participació al centre educatiu. També s'aprofita per avaluar tot el Programa en 3D mitjançant una enquesta.

Treball a l'aula “avaluació i propostes de continuïtat i millora”

Objectius

- Avaluar i fer propostes de continuïtat i millora de la participació al centre educatiu.
- Fomentar el treball en equip i el treball cooperatiu.
- Fomentar la presa de decisions col·lectiva.

Mapa de la sessió

1. Benvinguda i explicació (5')
2. Avaluació i propostes de continuïtat i de millora de la participació al centre (45')
3. Conclusions i comiat (5')
4. Enquesta de valoració global del Programa en 3D (5')

Descripció de la sessió

1. Benvinguda i explicació (5'):

- El tutor/a dóna la benvinguda i explica en què consisteix la sessió.
- Dóna molta importància al fet d'avaluar entre tots el projecte.
- La seva explicació ha de transmetre la lògica de procés i de continuïtat i, per tant, la relació que s'estableix entre l'avaluació del projecte i les propostes de continuïtat i millora de la participació al centre educatiu.

2. Avaluem i fem propostes de continuïtat (45'):

Rols i tasques

- El tutor/a dinamitza la dinàmica per realitzar l'avaluació i les propostes de continuïtat.
- El delegat/ada i el seu equip agafen un rol de suport al tutor/a en la realització de la dinàmica i en la creació de materials.
- Aquests rols i tasques poden canviar si a les reunions de preparació de les sessions es consensua així. Per tant, el delegat/ada i el seu equip de treball poden assumir més responsabilitats en la realització de la dinàmica.

Materials

Una fitxa de planificació feta per a cada alumne, una fitxa d'avaluació per a cada alumne, paper d'embalar, Post-it i un joc per grup de gomets grans de color vermell, taronja i groc.

Els preparatius

Abans del començament de la sessió, el delegat/ada, amb el seu equip de treball i el suport del tutor, prepararà en un paper d'embalar gran els diferents apartats de la fitxa d'avaluació¹¹.

Introducció a la dinàmica (5')

- Com que el grup classe és força nombrós, es fan cinc grups petits de sis participants.
- Cada grup haurà de tenir un portaveu.
- El tutor/a s'ha de preocupar perquè aquests grups siguin el més heterogenis possible, trencant els grups habituals de classe.
- A continuació el tutor/a reparteix les fitxes de planificació i d'avaluació i explica com l'han d'omplir i la dinàmica que han de portar a terme.

El treball en grups petits (20')

- En primer lloc es demana que valorin els apartats de la primera part de la fitxa d'avaluació. Per fer-ho utilitzen com a guia la fitxa de planificació feta i els gomets grans de color verd, taronja i vermell. Han de debatre i intentar trobar el consens.
 - El color verd s'utilitza quan es considera que l'apartat es va assolir completament.
 - El color taronja s'utilitza quan es considera que l'apartat es va quedar a mitges.
 - El color vermell s'utilitza quan es considera que l'apartat no es va assolir.
- En segon lloc es demana que responguin en grup i amb lletra clara cada apartat de la segona part de la fitxa d'avaluació. Ho faran utilitzant un o més Post-it.

Posada en comú del treball en petit grup (20')

- Cada grup enganxa el gomet amb el color i els Post-it amb les respostes a l'apartat corresponent del paper d'embalar que hi ha a la paret.
- Cada portaveu explica els motius pels quals han escollit un color o un altre i les respostes que han donat als diferents apartats.
- El tutor/a ha de fomentar el debat i el consens.
- És el tutor/a qui repassa el resultat obtinguts amb el gomets de color i llegeix en veu alta els Post-it que donen resposta als apartats de la segona part de la fitxa.
- El tutor/a ha de visualitzar aquelles propostes de continuïtat i millora que siguin viables i fomentin la participació a la comunitat escolar.
- El tutor/a explica als alumnes que les propostes de continuïtat i millora seran la base per generar nous projectes participatius el curs vinent.

3. Conclusions i comiat (5'):

- Un cop finalitzada la sessió, tindran avaluat el projecte participatiu col·lectivament.
- El tutor/a tanca la classe agraïnt l'esforç realitzat per l'alumnat, visualitzant els resultats aconseguits i emplaçant-los al curs vinent per portar a terme les propostes de continuïtat.
- Explicarà que l'equip del delegat/ada amb el seu suport han de passar a net la fitxa d'avaluació i fer-la arribar a tots els companys i persones implicades en el projecte. Podran fer fotocòpies en DIN A4 i repartir-les, o fer un mural i penjar-lo a l'aula o en altre lloc visible del centre, o distribuir-lo per Internet.

4. Enquesta d'avaluació global:

- Abans de marxar, el tutor/a demana que dediquin cinc minuts a omplir l'enquesta de valoració global del Programa en 3D.
- El tutor/a farà arribar aquestes enquestes al referent del Programa en 3D.

**BIBLIOGRAFIA,
WEBS I PEL·LÍCULES
D'INTERÈS**

BIBLIOGRAFIA

- BONETTI, Juan Pablo, i ARTAGAVEYTIA, Lucila. Cultura y participación adolescente. Palabras y juegos, Uruguay: UNICEF, 2006.
- BRUNER, J. La educación, puerta de la cultura. Madrid: Aprendizaje, Visor, 1997.
- BUSTOS, Cristina, i MORENO, Antonio. "Los equipos: Cómo trabajar juntos sin tirarnos los trastos". A Cuaderno Práctico núm. 3. CRAC-Fundació Esplai. Barcelona: 2000.
- CONSEJO DE LA JUVENTUD DE ESPAÑA. Cultura participativa y asociacionismo juvenil. Madrid: 2000.
- DURAN, D., i MIQUEL, E. Cooperar para enseñar y aprender, Cuadernos de Pedagogía, 331, 73-76, 2004
- ENCINA, Javier; ROSA, Montse; CARABALLO, Charo i Equipo El Palomo (coord.) Cuando nos parece que la gente no participa: materiales de apoyo para la participación. Sevilla: Ed. Atrapasueños, 2005.
- FABRA, Maria Lluïsa, Dossier de formació per a facilitadors, tècniques i recursos per facilitar la participació en els grups. Barcelona: Agenda 21.
- FRANCIA, A. i MATA, J. Dinámica y técnicas de grupos. Madrid: Ed. CCS, 1993.
- FREIRE, Paulo. Pedagogía de la esperanza. 2a edició. Mèxic: Editorial Siglo XXI, 1996.
- FRÍAS BOLSICO, Gema Raquel, i ESTELLÉS CASTELLÓ, Paco. "Juguemos a ser una asociación". Unidad didáctica de educación para la participación. Madrid: Acsur La Segovias, 2002.
- FUNDACIÓ PERE TARRÉS. "Estudi sobre la participació juvenil a secundària". Encarregat pel Grup Motor de Foment de la Participació a Secundària format pels departaments d'Educació, la Direcció General de Participació Ciutadana, Secretaria de Joventut i les plataformes juvenils: Consell Nacional de la Joventut de Catalunya i Consell de la Joventut de Barcelona, 2007.
- VARGAS, L.; BUSTILLOS, G., i MARFAN, M. Técnicas participativas para la educación popular. Madrid: Ed. Popular, 1993.
- VENTOSA, V.J. Educar para la participación en la escuela. Madrid: CCS, 2003.

WEBS D'INTERÈS

- Joventut – Generalitat de Catalunya www.gencat.cat/joventut
- www.jove.cat
- Xarxa de serveis i recursos pel jovent: www.xarxajove.net
- Consell Nacional de la Joventut de Catalunya www.cnjc.cat
- Xarxa d'Escola Compromeses www.escolescompromeses.org
- International Youth Foundation www.iyfn.net

PEL·LÍCULES D'INTERÈS

- Rebel·lió a la granja (1991):

Sinopsi: Una nit, quan el granger se n'ha anat a dormir, tots els animals de la Granja decideixen lluitar contra l'home que els maltracta. Els animals planegen una revolta per acabar amb la dictadura actual, es fan amb la granja, instauren les seves lleis i les seves pròpies normes, però no serà fàcil crear un nou sistema polític. Amb el temps els porcs seran els nous tirans, que crearan un sistema desapiadat i opressor...

Director: John Stephenson. Durada: 91'. País: Estats Units

- Camí a la fama (1991)

Sinopsi: Un grup de joves de la classe obrera irlandesa volen formar una banda de soul. La idea parteix d'un jove que, quan acaba d'estudiar, surt en busca de musics i cants per formar la banda més treballadora del món.

Director: Alan Parker. Durada: 120'. País: Irlanda.

Annex I. Fitxa per temporitzar les sessions¹²

Contacte IES	Contacte assessor/a

FASE I

PAS 1 : Assessorament I

Tutor/a (90')	Delegats i delegades (90')
Data:	Data:
Hora:	Hora:
Lloc:	Lloc:

PAS 2: Sessió de participació	PAS 3: Sessió d'elecció de projecte
Data:	Data:
Hora:	Hora:
Lloc:	Lloc:

PAS 4 : Assessorament 2

Delegats i delegades (90')	Tutor/a (90')
Data:	Data:
Hora:	Hora:
Lloc:	Lloc:

PAS 5 : Sessió de planificació de projecte

Data:

Hora:

Lloc:

FASE 2

PAS 6 : Assessorament 2

Delegats i delegades (90')		Tutor/a (90')	
Data:		Data:	
Hora:		Hora:	
Lloc:		Lloc:	

PAS 7: Desenvolupament del projecte participatiu

Data d'inici	
Data final:	

PAS 8 : Assessorament 3

Delegats i delegades (90')		Tutor/a (90')	
Data:		Data:	
Hora:		Hora:	
Lloc:		Lloc:	

PAS 9: Sessió d'avaluació i de continuïtat

Data:	
Hora:	
Lloc:	

Annex 2. Fitxa de seguiment de les sessions del tutor/a

Un cop acabada cada sessió, el tutor/a ha de fer l'avaluació. Ha de dur a terme el seguiment de les diferents sessions per introduir millores. Aquest és el moment en el qual el tutor/a extreu les seves pròpies conclusions. Fugint dels judicis superficials de valor (ha sortit bé, ha sortit malament), ha d'aprofundir en la valoració dels diversos aspectes que estan relacionats amb el desenvolupament de la sessió: per exemple, la idoneïtat de cada un dels continguts, però fent especial èmfasi en el procés del grup, en com han estat capaços o no, de dur a terme l'acció segons el pla establert i també sobre el paper i la figura del delegat/ada.

Dades generals:

Data:
IES:
Classe:
Nre. D'alumnes:
Nre. De participants:
Horari:
Objectius de la sessió:

Objectius de la sessió:

--

Adeüació de les dinàmiques o activitats:

Recursos:

Figura del delegat/ada:

Clima de grup:

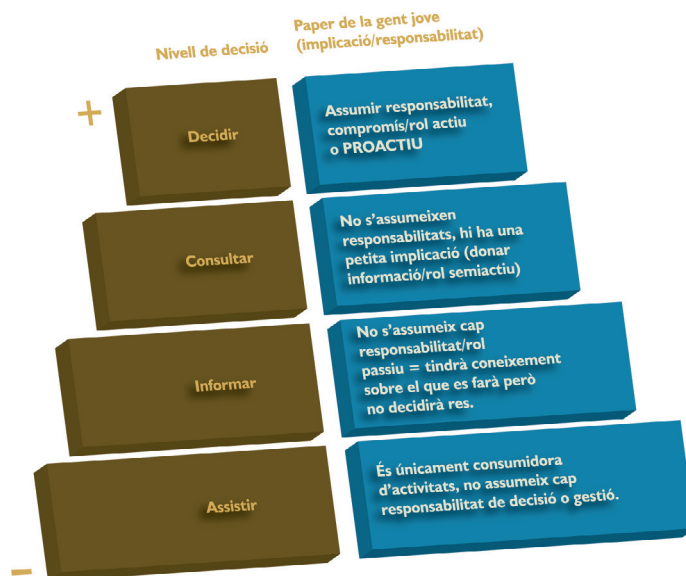
Propostes:

Altres:

Annex 3. Nivells de participació¹³

Accions a distribuir:

Les 11 accions que es repartiran seran:

Haurem de fer la pregunta: com un alumne, (acció) en quin nivell de la piràmide em trobo?

■ Anar a ballar a la festa de final de curs

- Anar a un curs d'informàtica fora de l'horari escolar
- Anar al gimnàs
- Formar part d'un club de vòlei de l'escola
- Ser membre del consell escolar
- Respondre un qüestionari sobre com vull que sigui el nou gimnàs a l'escola
- Signar per alguna causa
- Participar en un fòrum
- Anar a una manifestació estudiantil
- Formar part de la junta directiva d'una associació juvenil
- Organitzar el viatge de fi de curs

Què entenem per participació?

Hi ha moltes maneres d'entendre la participació, i totes poden ser vàlides.

Hi ha diferents graus o nivells de participació, que podem agrupar de la manera següent tenint en compte dos eixos: el nivell de decisió i el nivell d'implicació/responsabilitat de la gent jove:

- **INFORMAR:** s'informa de què es farà, però la gent jove no decideix res. La gent jove és únicament consumidora d'activitats, ja que no assumeix cap responsabilitat. És el nivell més baix de participació: per exemple, informació del funcionament del centre, assistència en un curs d'informàtica, etc. No obstant això, tot i ser el nivell més baix de la participació, és imprescindible que la gent estigui informada perquè després pugui participar prenent decisions.
- **CONSULTAR:** es pregunta l'opinió a la gent jove, diuen el que pensen i es té en compte o no, però no decideixen res. Tampoc s'assumeix cap mena de responsabilitat. És el segon nivell de participació: per exemple: consulta sobre els usos d'un equipament juvenil, enquestes sobre la satisfacció d'assistència a un curs...

- **DECIDIR:** la gent jove gestiona, pren decisions, controla. En aquest nivell trobem la gestió compartida, la codecisió i, en un grau més elevat, la gestió i la decisió directa. Les persones joves assumeixen responsabilitats i tenen un paper actiu. En el seu nivell més alt hi ha la presa de decisions de forma autònoma: per exemple, cogestió d'un espai, l'organització conjunta de la setmana cultural, assemblees de classe per decidir organització del curs, pressupostos participatius...

Des de l'ACJ / SJ entenem la participació juvenil com la capacitat dels i les joves d'incidir en la presa de decisions de les polítiques públiques que els afecten. La gent jove, doncs, ha de poder participar no sols d'una manera consultiva, sinó prenent decisions.

Ahora, la participació també és un procés d'aprenentatge que es construeix gradualment, i tots els agents implicats s'eduquen en la cultura participativa. La participació no s'improvisa, sinó que s'ha de planificar, organitzar i estructurar. Per participar, cal primer aprendre'n, i la millor manera de fer-ho és mitjançant la pràctica participativa.

La participació és un procés llarg amb diferents moments participatius –moments puntuals de participació en els quals es reflexiona col·lectivament. La gent jove ha de poder participar d'una manera continuada, i no només en un moment puntual.

Per a què?

Hi pot haver molts motius i finalitats perquè els i les alumnes participin, com ara:

Objectius dels i les joves

- Canviar allò que no els agrada.
- Compartir aficions, projectes..., amb altres persones.
- Fer coses amb els amics i amigues, conèixer gent.
- Fer valer la seva opinió.
- Assolir un determinat objectiu.
- (...)

Objectius del professorat i altres actors

- Aprofundir en la democràcia.
- Millorar la gestió del centre.
- Aconseguir més implicació de la gent jove.
- Potenciar la cohesió de la gent jove.

Des de l'ACJ / SJ pensem que la gent jove ha de participar, sobretot, per:

- a) Perquè participar és un dret de les persones joves com a ciutadans. Les administracions públiques hem de generar les condicions i els canals necessaris per garantir que les persones joves puguin exercir el seu dret a la participació.
- b) Per poder decidir i transformar tot allò que els afecta del seu entorn i, per tant, poder participar en la construcció de polítiques de joventut.
- c) Per adquirir cultura participativa: tenir eines i habilitats per participar, poder implicar-se en la societat, prendre-hi part i assumir responsabilitats col·lectives com a ciutadans, basades en el treball en xarxa i la cooperació entre els diferents actors socials.

Com es pot participar?

La gent jove pot participar mitjançant diverses formes, que les podem diferenciar de la manera següent:

- a) Participació a través de l'acció: la creació de projectes des del mateixos joves o teixit social juvenil: per exemple, organitzar un concert, unes jornades sobre salut, una activitat escolar...
- b) La participació a través de la interlocució: el diàleg i la relació –negociació, confrontació, pacte...– amb els òrgans de representació de l'IES, i fins i tot anant més enllà amb l'Administració pública per prendre part, per exemple, de les decisions sobre el disseny de les polítiques públiques destinades a la població jove, com pot ser l'elaboració del pla local de joventut o de pressupostos participatius, entre d'altres.

Per participar a través de la interlocució, la gent jove es pot organitzar i estructurar mitjançant diferents instruments:

1. Instruments no normativitzats o regulats on l'alumnat pot participar:

- a) Construcció del procés d'aprenentatge: com participa l'alumne en la construcció del seu propi procés d'aprenentatge (és receptor de contingut, el reformula, el reconstrueix, l'analitza...).
- b) Àmbit curricular: com participa en la decisió de les metodologies de treball (treball en petit grup, cooperació...) dels continguts de treball, dels objectius...
- c) Pla d'acció tutorial: educació personal (habilitats comunicatives, habilitats de treball en grups, de negociació, de lideratge, habilitats personals...) acadèmica i professional.
- d) Aula: organització dins l'aula (responsabilitats, càrrecs, tasques...), organització de l'alumnat...
- e) Centre: estructura del centre, organització, tipus d'activitats del centre, gestió...
- f) Comunitat educativa i entorn del centre: barri, districte, entitats...

Instruments normativitzats o regulats on l'alumnat pot participar: PAT, currículum, consell escolar...

Qui participa?

Els agents que participen i que cal tenir en compte:

Dins de l'IES:

- Tot l'alumnat, de forma individual o organitzada:
 - els delegats i delegades amb el rol que els pertoca.
 - associacions d'estudiants, assemblees d'estudiants.
 - alumnes a títol individual.

- Professorat.

- Personal administratiu i de serveis.

Fora de l'IES, al barri, poble, municipi...

- Les associacions: associacions juvenils legalitzades (esplais, consells locals de joventut...), les seccions juvenils, les federacions, les associacions de caràcter genèric (culturals, esportives, musicals, etc.)...

- Grups de joves i noves formes de participació: grups de joves informals, assemblees de joves, plataformes, xarxes, moviments socials, Internet, etc.

- Ajuntaments, regidories d'educació.

- Altres.

Què farem?	Per què ho farem?
Objecius:	Motius:

Com ho farem?	Quan ho farem?	Quins ho farem	Què necessitem?
PAS 1:			
PAS 2:			
PAS 3:			

Annex 5. Fitxa d'avaluació final del projecte

PART I

Títol del projecte	
Nom del centre educatiu	

Què hem fet?	Com ho hem fet?	Quins ho hem fet?	Què hem necessitat?	Propostes de millora
PAS 1:				
PAS 2:				
PAS 3:				

PART 2. Fitxa d'avaluació final del projecte del delegat/da i de l'alumnat

Quines coses has après amb la realització d'aquest projecte?	Quines coses han millorat a l'institut des que heu aplicat el projecte?	Quines accions faries ara?	Ha millorat la participació de l'alumnat a l'IES?	Quines accions faries per millorar la participació dels alumnes al centre educatiu?

Annex 6: Proposta de sessió de seguiment i fitxa (90')

Objectius

- Facilitar la tasca de dinamització del delegat/ada i el tutor/a.
- Realitzar el seguiment i el suport a totes les fases del procés.
- Fomentar el treball en equip, cooperatiu i la presa de decisions col·lectiva.
- Donar les eines per desenvolupar, avaluar i realitzar propostes de continuïtat el projecte participatiu amb lògica de procés.

Metodologia

Sessió conjunta entre delegats i tutors on es pretén trobar punts en comú i generar el seguiment i l'avaluació del projecte de manera conjunta.

Uns dels tutors haurà d'assumir el rol de facilitador i dinamitzador de la sessió.

Mapa de la sessió

1. Benvinguda i explicació de la sessió (5')
2. Fem el seguiment (40')
3. Fem les propostes de millora (40')
4. Conclusions i comiat (5')

Descripció de la sessió

Prèviament prepararà un paper d'embalar gran amb la fitxa de seguiment, una fitxa de seguiment en DIN A4 per alumne i una fitxa de planificació per cada alumne.

1. Benvinguda i explicació (5'):

- El tutor/a donarà la benvinguda i explicarà en què consisteix la sessió.
- Explicarà que és una sessió de seguiment del projecte, valoraran el que han fet fins al moment i plantejaran el que queda per fer.
- En la seva explicació haurà de transmetre la lògica de procés i de continuïtat i, per tant, la relació que s'estableix entre el seguiment i la de les propostes de continuïtat i millora.

2. Fem el seguiment (40'):

Introducció a la primera part de la sessió (5')

- El grup serà la suma dels delegats i els tutors. Hauran de fer tres grups amb tres o quatre persones per grup facilitant la barreja de professors i delegats entre els diferents grups. Hauran d'escollir un portaveu.
- A continuació, el tutor explicarà la dinàmica que han de portar a terme, els diferents apartats de la fitxa de la sessió de seguiment i com els han d'omplir.
- Demanarà que ho facin amb lletra clara, ja que la transcriuran el delegat/ada i el seu equip.

El treball en grup (20')

- En primer lloc els demanarà que omplin la part I de la fitxa a partir de les accions que han realitzat fins al moment i que xerrin entre ells per trobar els punt de consens.
- El tutor/a haurà de passar per cada grup per tal de resoldre possibles dubtes o fer aclariments.

Posada en comú del treball en petit grup (15')

- Una vegada tothom hagi acabat, ho apuntarà al paper d'embalar i ho presentaran de la manera següent:
 - Primerament tots els portaveus explicaran un apartat.
 - Una vegada explicat l'apartat es trobaran el punts de divergència o consens i es generarà debat.
 - Passaran d'un apartat a l'altre fins al final.
 - Aniran alternant el portaveu que inicia l'explicació de cada apartat.
 - És important mantenir el discurs seqüencial.
- El tutor/a haurà de generar el debat i haurà de fer especial atenció en les propostes de millora.

3. Fem les propostes de millora (40'):

Introducció a la segona part de la sessió (5')

- Continuaran treballant en grups petits.
- El tutor els explicarà que passen a la segona part de la sessió.
- Els explicarà els diferents apartats de la segona part de la fitxa i com els han d'omplir.

El treball en grups petits (20')

- Els demanarà que omplin la segona part de la fitxa.
- Hauran d'aplicar les propostes de millora a les accions del projecte que encara no han fet.
- Hauran de xerrar entre ells per trobar els punt de consens.
- El tutor haurà de passar per cada grup per tal de resoldre possibles dubtes o fer aclariments.

Posada en comú del treball en grup (15')

- Una vegada tothom hagi acabat ho apuntaran al paper d'embalar i ho presentaran de la manera següent:

- Primerament tots els portaveus explicaran un apartat.
- Una vegada explicat l'apartat es trobaran el punts de divergència o consens i es generarà debat.
- Passaran d'un apartat a l'altre fins al final.
- Aniran alternant el portaveu que inicia l'explicació de cada apartat.
- És important mantenir el discurs seqüencial.

Rols

- El tutor dinamitzarà la sessió i fomentarà el debat. Mantindrà un rol de facilitador, motivant els delegats a parlar i afavorint la realització de la dinàmica.
- Els delegats en equip hauran de transcriure en un sol document les fitxes que han omplert els diferents grups.

4. Conclusions i comiat (5'):

- El tutor els felicitarà per la feina realitzada. Farà un breu resum de les conclusions i les propostes.
- Els recordarà que:
 - L'equip del delegat amb el suport del tutor hauran de passar a net les fitxes i fer-la arribar a tots els companys i persones implicades en el projecte.
 - Hauran de fer-ho per Internet o amb fotocòpies en DIN 4, o fent un mural a l'aula o altre lloc visible de l'escola.
 - Continuaran fent les reunions entre delegats i tutors.
- Finalitzarà animant-los a introduir totes les millores en el que queda de projecte.

FITXA DE LA PROPOSTA DE SESSIÓ DE SEGUIMENT CONJUNTA ENTRE DELEGATS I TUTORS

PART I

Títol del projecte	
Nom del centre educatiu	

Què hem fet?	Com ho hem fet?	Qui ho hem fet?	Què hem necessitat?	Propostes de millora
PAS 1:				
PAS 2:				
PAS 3:				

PART 2. De la proposta de sessió de seguiment conjunta entre delegats i tutors

Què ens queda per fer?	Com ho farem?	Quan ho farem?	Qui ho farem?	Què necessitarem?
PAS 1:				
PAS 2:				
PAS 3:				

Annex 17: Eines de foment de la participació i de debat grupal¹⁴

Acord, desacord, canvis suggerits

Tècnica a aplicar quan el grup és força nombrós (50 persones o més), quan es disposa de poc temps, quan el públic no està gaire motivat o quan el clima no sembla gaire favorable.

Procediment:

- Dividir les persones en subgrups de 6 o 7 (Philips 66) i deixar-los discutir durant 10' sobre el tema. Quan acaba el temps, cada subgrup ha d'escriure en un paper —que els haurà donat la persona que facilita la reunió— si estan d'acord amb la proposta experta, en desacord i si hi proposen algun canvi o formulen algun suggeriment en relació amb el projecte.
- La persona que facilita anirà passant pels grups supervisant el procediment, contestant les preguntes que hagin sorgit i incitant els seus membres a participar.
- En acabar el període de discussió, recollirà els fulls i agrairà la disponibilitat del grup.

Variants:

- La persona facilitadora pot proposar un recés de 10' durant el qual examina els fulls lliurats pels subgrups. En acabar aquest període de temps dóna feed-back al grup sobre les opinions dels diferents subgrups i, després d'agradir a tothom la participació, conclou la reunió.

Panell de representants

Tècnica a aplicar quan el grup no excedeix de 50 persones, el clima és favorable a la participació i es vol implicar les persones en la consulta.

Procediment:

- Dividir l'auditori en grups de 6 o 7 (Philips 66) i deixar-los discutir uns 15' sobre el tema. Quan s'acaba el temps, cada grup haurà designat un representant que farà de portaveu del seu grup i donarà a conèixer a la resta dels assistents les seves opinions.
- Durant les seves exposicions, els representants dels grups formaran un panell en el lloc destinat a la presidència, amb la qual cosa es donarà més pes a les a la seva intervenció.

Variants:

- Acabada la informació dels representants, la persona facilitadora fa un petit resum de les opinions expressades abans de donar per acabada la reunió.
- Si es desitja que la participació sigui més informal, els responsables dels grups poden parlar des dels seus llocs respectius.
- Pot limitar-se el temps d'intervenció dels representants dels grups (en aquest cas, s'haurà d'haver anunciat prèviament el temps de què disposen).

Xiuxiueig

Tècnica a aplicar quan el grup no excedeix de 30 persones i es vol implicar-les en la consulta d'una manera informal

Procediment:

- Després de la intervenció de l'expert/a, es proposa a l'auditori que cadascú comenti el projecte amb els seus veïns formant grupets de 2 o 3 persones de manera que es produeixin una sèrie d'interaccions simultànies de les quals puguin sorgir propostes o comentaris. (Les propostes o comentaris són molt més fàcils quan les persones poden començar les seves intervencions per un “nosaltres” que quan han de fer-ho amb un “jo”).
- A continuació la persona que facilita, tot mirant l'auditori, anirà preguntant: “i per aquí, com ho veuen?” i “Aquell grupet d'allà, vol fer algun suggeriment?”, etc. D'aquesta manera aconseguirà una participació del públic des dels seus llocs que no hauria aconseguit si simplement demanés opinions al grup de persones reunides.
- Acabades les intervencions del públic, fa un resum del que s'ha dit, agraeix la participació i s'acomiada de l'audiència.

Variants:

- Es pot limitar el temps d'intervenció dels representants dels grups (en aquest cas, s'haurà d'haver anunciat prèviament el temps de què disposen).

Aquari

Tècnica a aplicar quan el grup és força nombrós (50 persones o més), l'ambient és d'un cert neguit i es busca una participació estructurada i, alhora, informal.

Procediment:

- Dividir les persones en grups de 6 o 7 durant 3 o 4 minuts amb la consigna d'escollir un/una representant.
- Aquestes persones –que en cap cas no seran més de vuit– se situaran formant un semicercle obert a l'auditori i discutiran entre elles el projecte i/o faran suggeriments.

- Acabada la discussió, la persona que facilita farà un resum del que s'hagi dit, agrairà als assistents la participació i donarà per acabada la reunió.

Variants:

- La persona facilitadora pot proposar també que l'aquari el formin voluntaris i incitar a constituir-lo les persones en què detecti voluntat de participar, bona disposició envers el projecte i possibilitat d'expressar-se amb coherència (fent-ho així no cal fer grups).
- Acabada la fase "Aquari" es pot destinar un temps a intervencions de l'auditori que no hagi estat dins l'Aquari, amb la condició que diguin coses diferents a les ja expressades.

Discussió per desenvolupament

Tècnica a utilitzar quan el grup no excedeix d'unes 30 persones i interessa que la discussió es faci de manera ordenada i força estructurada. Consisteix a fragmentar els objectius de la discussió en diversos temes o subobjectius que es considera adient tractar un per un.

Procediment:

- D'acord amb la persona/es experta/es, dividir el tema a tractar en diversos subtemes que, escrits al paperògraf, s'aniran tractant per ordre, impedint d'aquesta forma que els assistents a la reunió barregin temàtiques i derivin cap a assumptes que no són d'interès per als organitzadors de la reunió.
- Per assegurar-se l'èxit, la persona que facilita la reunió s'haurà d'haver reunit prèviament amb les persones expertes per tal de preparar la reunió.
- És important que la facilitadora o el facilitador no permetin, des del començament de la reunió, les intervencions que no es refereixin al tema que s'està tractant i que, amb amabilitat però amb fermesa, interrompin qui parla "del que no toca" fent-li notar que encara no s'hi ha arribat o que el tema que intenta encetar no es preveu dins de la reunió present.

Variants:

- Aquesta tècnica també es pot utilitzar amb grups més nombrosos; llavors, però, s'han de constituir subgrups i anar d'un grup a l'altre per assegurar-se que s'està discutint d'acord amb la tècnica proposada. En acabar el treball dels subgrups, es farà una posada en comú per reunir els comentaris i/o suggeriments dels diversos subgrups de tal manera que tothom en tingui coneixement.

Les dues columnes

La tècnica de les dues columnes és un procediment molt senzill que serveix per ordenar la participació en els casos que l'audiència no és excessiva (25 o 30 persones), el tema és simple i es considera adient simplificar el procediment de participació, per tal de tenir constància del que les persones troben bé i el que caldria millorar.

Procediment:

- Després de la intervenció experta, la persona que facilita farà una introducció manifestant que, per agilitar la participació, proposa que els participants avaluin la proposta que se'ls ha fet, destacant-ne el que troben bé i el que caldria millorar.
- Traçarà tot seguit una ratlla vertical al paperògraf que dividirà en dos l'espai existent i escriurà a l'esquerra "trobem bé" i a la dreta "caldria millorar".
- La persona relatora anirà anotant les intervencions del públic posant a l'esquerra el que aproven i la dreta el que creuen que es caldria modificar. (Si no hi ha relator/a, serà la mateixa persona facilitadora qui farà aquesta funció).
- Acabada la ronda, animarà els presents a participar en la confecció de millores suggerides per tal de minimitzar els inconvenients llistats al caldria millorar. Per això inaugurarà una nova pàgina en la qual hi haurà un sol títol: "millores suggerides".
- Recollits els suggeriments, donarà gràcies a l'auditori per la seva participació i s'acomiarà.

Variants:

- Aquesta tècnica es pot utilitzar també si el grup és nombrós, sempre que es facin subgrups perquè apliquin la tècnica. Abans d'acabar, naturalment, hi haurà una posada en comú.

Anàlisi del camp de forces

Aquesta tècnica, extreta de la teoria del canvi de Lewin, pot ser molt útil en els casos que es prevegi que pot hi haver moltes resistències a acceptar un determinat projecte. S'assembla força a l'anterior i es pot utilitzar, també, amb el grup en ple fins a 25 persones.

Procediment:

- Una vegada explicat el projecte, la persona que facilita explica que, com gairebé tots els canvis, comporten en algunes persones actituds entusiastes i en d'altres, en canvi, l'expressió de resistències, però que més enllà d'aquestes manifestacions, si adoptem una actitud analítica, totes i tots podem veure, en qualsevol projecte, aspectes que ens sembla que ens han de ser favorables i d'altres que no.
- Després d'aquesta introducció, farà, com en la tècnica anterior, una ratlla vertical en el paperògraf que dividirà el paper en dues meitats: a l'esquerra escriurà "Forces inductores o impulsores" i a la dreta "Forces restrictives" i tot seguit animarà el públic a participar enumerant només els aspectes que constitueixen forces inductores o impulsores, tot anunciant que una vegada s'hagin esmentat totes, el grup sencer passarà a enumerar les restrictives, que s'escriuran a la dreta.
- Finalment farà un resum, agrairà la participació i donarà per acabada la reunió.

Variants:

- Amb més assistents a la reunió es pot fer servir igualment, però caldrà, abans, haver constituït una sèrie de subgrups perquè treballin alhora.

Tècnica del grup nominal

Tècnica a aplicar quan el grup no és gaire nombrós (menys de 30 persones), quan es disposa de poc temps, quan el públic no està gaire motivat o quan el clima no sembla gaire favorable i el principal objectiu és aconseguir participació per tal de tenir constància de la importància d'uns determinats ítems.

Procediment:

- Facilitar a les persones assistents la llista de temes, solucions, propostes, etc., sobre els quals es vol saber el grau d'adhesió i/o preferències i demanar-los que, si ho estimen pertinent, n'afegeixin d'altres.
- A continuació, la persona que facilita demanarà al grup que, individualment, escullin els 3, 5 o 10 ítems que prefereixin i els col·loquin per ordre de preferència.
- Després farà una roda demanant a cada participant que digui l'ordre que ha atorgat a cada ítem i anirà anotant la puntuació al paperògraf a la vista de tothom.
- Finalment sumarà davant del grup les puntuacions obtingudes i per tant quedarà clar per a tothom quines són les preferències de la majoria.

Variants:

- Si hi ha molts assistents a la reunió, la persona facilitadora pot proposar que es constitueixin subgrups de no més de 10 persones que facin la tasca anteriorment descrita. En acabar, recull les puntuacions dels subgrups, dóna feed-back al grup sobre la mitjana de les puntuacions obtingudes (és millor si ho fa a la vista de tothom) i, després d'agrair a tothom la participació, conclou la reunió.

Philips 6 / 6

Amplia la base de comunicació i participació. Fa possible la discussió i l'intercanvi dels punts de vista de partida individuals. La pressió del temps fix de diàleg accelera el procés d'intercanvi. Genera interacció dels petits grups.

Procediment:

- Es convida els participants a formar grups de sis membres, aproximadament, que durant sis minuts dialoguen sobre el tema que es tracti.
- Acabat el temps, cada grup comunica les seves conclusions a la resta de grups.
- Després de l'escolta de totes les conclusions es tornen de nou a formar els grups per renovar el diàleg, tenint en compte les conclusions de la resta.
- Es repeteixen els passos dues o tres vegades més.
- Es prioritzen els suggeriments finals en posada en comú.

“Brainstoming” / pluja d’idees

Estimula la capacitat creadora i serveix per crear un clima favorable a la comunicació i a la promoció d'idees i solucions no convencionals. Necessita una persona coordinadora hàbil per sistematitzar les alternatives suggerides.

Procediment:

- S'ha d'estimular al grup prèviament.
- Les regles del diàleg són: posposar les crítiques (valoració diferida); escoltar per millorar les idees dels altres: procedir amb rapidesa (no discutir).
- Demanar al grup que produeixi el màxim d'idees sobre el tema en un temps marcat.
- Es realitza en pocs minuts una ronda de preguntes aclaridores positives.
- Es dedica un temps similar per analitzar, transformar i valorar idees.
- Es trien les idees més valorades.

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Secretaria de Joventut

agència catalana
de la joventut